

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

VASILE POPA

Dr. NICOLAE DOLGHIN

NATO ȘI UE. DETERMINĂRI ȘI FINALITĂȚI

Editura Universității Naționale de Apărare
București – 2004

Pentru Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

Lucrarea prezintă dinamica instituțiilor de securitate continentală, punctele tari ale traseului de creare a spațiului unic de securitate și cooperare, elementele de convergență ale binomului NATO-UE privitoare la apărarea Europei – decizii comune de reformare și modernizare, de adaptare la exigențele prezentului și viitorului etc. – formulând unele concluzii privind prioritățile și perspectivele ce se deschid stabilității și prosperității Europei, păcii și securității internaționale, prin transformarea celor două organizații.

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate Universității Naționale de Apărare

- Responsabilitatea privind conținutul lucrării revine în totalitate autorilor

ISBN

CUPRINS

O NOUĂ DINAMICĂ A INSTITUȚIILOR DE SECURITATE CONTINENTALĂ.....	5
CAPITOLUL 1	
DECIZII COMUNE REFERITOARE LA APĂRAREA EUROPEANĂ.....	7
1.1. Politica externă și de securitate comună (PESC)	7
1.2. Politica europeană comună de securitate și apărare (ESDP)	8
1.3. Identitatea europeană de securitate și apărare (ESDI)	10
1.4. Inițiativa Capacităților de Apărare (DCI).....	12
CAPITOLUL 2	
ELEMENTE DE CONVERGENȚĂ ÎN APĂRAREA EUROPEI	14
2.1. Prin lărgirea NATO și UE, spre o nouă stabilitate și democrație de la Marea Baltică la Marea Neagră.....	14
2.2. Necesitatea creării spațiului european unic de securitate și cooperare	16
CAPITOLUL 3	
PRIORITĂȚI COMPLEMENTARE ÎN PROBLEMELE STABILITĂȚII, SECURITĂȚII ȘI PĂCII	22
3.1. Coerență, consistență și angajamente politice pe termen lung	22
3.2. Cooperarea antiteroristă europeană și euro-atlantică	24
CONCLUZII	30
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	32

O NOUĂ DINAMICĂ A INSTITUȚIILOR DE SECURITATE CONTINENTALĂ

Summit-ul NATO de la Praga și reuniunile UE ce au urmat acestui moment de cotitură din viața organizației euro-atlantice, ca și evenimentele de la Madrid, din Kosovo și Orientul Mijlociu, au conferit o nouă dinamică instituțiilor de securitate continentală și relațiilor dintre ele. Recentrarea atenției pe securitatea Europei, după 11 martie 2004, unește azi și mai mult eforturile NATO și UE pentru o acțiune comună preventivă și un demers multilateral și profesionalizat contra pericolelor terorismului și armelor de nimicire în masă, care să lase în urmă orice reacție tardivă și inconsistentă.

Noile frontiere suprapuse ale NATO și UE de după 1 mai 2004 cer o acțiune unită de securizare, pentru blocarea atacurilor teroriste, pătrunderii și traficării în spațiul unic de securitate a armamentelor, munițiilor, drogurilor, crimei organizate, construirea unui răspuns politic și strategic eficace la amenințările tot mai ample din mediul continental și global.

Consensul și determinarea trebuie să prevaleze în fața riscurilor asimetrice la adresa Europei și a lumii, să ducă la o sporire a complementarității acțiunilor organizațiilor europeană și euro-atlantică, pe toate planurile: politic, diplomatic, economic, militar, tehnologic. Se pare că acest lucru a fost înțeles de ambele părți, întrucât îmbunătățirea capacităților militare pentru misiuni îndreptate contra noilor pericole continuă, iar mijloacele adecvate proiectării forței la mari distanțe sunt în curs de realizare. Construcția capacităților prioritare, a FRRE, va permite UE să desfășoare misiuni Petersberg, iar NATO să intervină mai activ pe teatre extraeuropene, în virtutea concepției strategice din capitala cehă.

Este de menționat, de asemenea, pentru dinamica relațiilor dintre cele două organizații în problemele securității comune, semnificația aparte a programului european de prevenire a conflictelor și a evaluării făcute asupra conflictelor potențiale, a reglării procedurilor de gestionare a crizelor, dar și a demersurilor de

gestionare civilă a crizelor (prin concertarea acțiunilor poliției, funcționarea optimă a statului de drept, întărirea administrației și protecției civile), de dezvoltare a mijloacelor de informații și comunicații, care să amplifice capacitatea de intervenție militară.

Extinderea amplă din acest an a UE are un impact major pe planul securității și implicării comune pe diverse spații. Incluziunea Maltei și a Ciprului în UE creează o punte pentru bătrânul continent către țările Maghreb-ului și Libia, dar, în același timp, și diminuează pericolele Orientului Mijlociu și Africii.

Nevoia introducerii unei clauze de solidaritate între cei 25, pentru a face apel la Uniune în cazul atacurilor teroriste, reiterată mai ales după atentatele de la Madrid, și crearea unei agenții europene de armament sunt numai două din aspectele ce indică noi căutări pentru o apărare colectivă continentală, încă incompletă la capitolul legislației europene. Viitoarea constituție va pune fundamentul unei abordări coerente, unite a problematicii securității și apărării comune.

Restructurarea perimetrului securitar al Europei se va înfăptui în viitor prin debarasarea completă a celor doi de orgolii și ambiguități, sporirea numărului de state cu dublă apartenență și corijarea de comun acord a deficitului de securitate, cu contribuția NATO și UE deopotrivă, ca o complementaritate necesară, care nu risipește forțe și nici nu le lasă să se dubleze acțional, ci le subordonează unui proces de cooperare benefică pentru politica externă de securitate comună.

Această cooperare va fi mai eficace, datorită calității înnoite a forței, flexibilității și mobilității acesteia, managementului superior și exigențelor mari de strategie politică, tehnică, militară. Ea pleacă deja de la realitatea reuniunilor comune de după 2001, a unor acorduri concrete între cele două organizații, ulterioare aranjamentelor „Berlin Plus“, ce permit UE să aibă acces la capacitățile și mijloacele colective ale NATO pentru operații de gestionare a crizelor conduse de UE, a acțiunii concrete a forței UE în cadrul KFOR din Kosovo. De aici încolo, parteneriatul strategic NATO-UE pentru gestionarea crizelor și prevenirea conflictelor se va dezvolta continuu, într-o dinamică nouă, mult mai vie și mai productivă, ce va marca însăși dinamica internă a instituțiilor continentale de securitate.

CAPITOLUL 1

DECIZII COMUNE REFERITOARE LA APĂRAREA EUROPEANĂ

1.1. Politica externă și de securitate comună (PESC)

Actul de naștere al politicii externe și de securitate comune a UE (PESC) a fost pus la reuniunea Consiliului European de la Maastricht (decembrie 1991), când statele membre au hotărât asupra rolului UEO și a relațiilor sale cu UE și NATO, invitarea membrilor UE să adere la UEO sau să ceară statutul de observator la această organizație, încurajarea statelor europene membre NATO de a deveni membri asociați ai UEO, întărirea progresivă a UEO ca parte componentă a apărării UE și organism responsabil în domeniu, întărirea coloanei europene a Alianței Nord-Atlantice, a rolului, responsabilităților și contribuțiilor statelor UEO care aparțin Alianței, creșterea rolului operativ al UEO etc.

Prin Tratatul UE adoptat la Maastricht în 1993, au fost stabilite ca obiective ale PESC: salvagardarea valorilor comune, a intereselor fundamentale și a independenței Uniunii; întărirea pe toate căile a securității Uniunii și a statelor membre; menținerea păcii și întărirea securității internaționale; promovarea cooperării internaționale; dezvoltarea și consolidarea democrației și a literei legii, respectul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

De subliniat că apărarea europeană vizează doar gestionarea crizelor interne, prin operații de menținere și restabilire a păcii și misiuni umanitare tip Petersberg (Prin Declarația de la Petersberg, din 19 iunie 1992, s-au stabilit direcțiile dezvoltării viitoare a UEO, statele membre declarându-și disponibilitatea de a pune sub autoritatea UEO - pentru executarea unor misiuni umanitare și de salvare, de menținere a păcii și ale forțelor de intervenție în gestionarea crizelor, incluzând operațiuni de menținere a păcii - unități din toate categoriile de forțe armate convenționale.).

La conferința interguvernamentală din 16-17 iunie 1997, misiunile tip Petersberg au fost incluse în Tratatul de la Amsterdam și s-a lansat ideea integrării UEO în UE. Cu același prilej, a fost creată și funcția de Secretar general al Consiliului UE și Înalt reprezentant pentru PESC. Cele două tratate menționate aici au înzestrat PESC cu trei instrumente principale: strategii, poziții și acțiuni comune. Prin decizii ulterioare ale UEO, rolul operațional al acestuia a fost transferat UE, în sarcina UEO rămânând doar anumite funcții și structuri.

Cercetători ai UE consideră edificarea PESC o întreprindere dificilă, cât timp capacitatea de a proiecta puterea este inegal distribuită între statele membre. Se crede că instituirea unui Consiliu de Securitate European după model ONU, cu 10 membri, ar spori rapiditatea în luarea deciziilor, în realizarea unui acord în probleme globale cum ar fi, de exemplu, lupta cu terorismul, a unui acord asupra principiilor fundamentale pentru o acțiune comună. O decizie în acest sens s-ar putea lua numai după intrarea în vigoare a noii Constituții europene.

1.2. Politica europeană comună de securitate și apărare (ESDP)

Pe baza mandatului dat de Consiliul European de la Köln, summit-ul european de la Helsinki, din 10-11 decembrie 1999, a hotărât realizarea Politicii Europene Comune de Securitate și Apărare, prin care Uniunea avea să-și asume responsabilități în prevenirea conflictelor și managementul crizelor.

Consiliul European de la Nisa, din 7-9 decembrie 2000, a inițiat politica Europeană de Securitate și Apărare (ESDP), ca parte integrantă a PESC, dându-i UE posibilitatea de a mobiliza instrumentele civile și militare care să-i asigure capacitatea globală de gestionare a crizelor și de prevenire a conflictelor, fără a prejudicia angajamentele țărilor membre asumate prin Tratatul de la Washington sau/și cel de la Bruxelles. În același cadru s-au stabilit aranjamente pentru consultarea înainte de criză și asocierea în soluționarea crizei a statelor europene membre NATO care nu fac parte din UE și a altor state candidate la UE. De asemenea, s-au stabilit aranjamente permanente de consultare și cooperare între UE și NATO pentru

probleme de securitate, apărare și gestionarea crizei de interes comun. Au fost aprobate măsuri de dezvoltare a capacităților militare și întărirea capacităților civile de gestionare a crizelor și de definire a unui mecanism de evaluare a capacităților militare. Din punct de vedere material, s-a mizat pe mijloacele militare adaptate (europene, preidentificate din cadrul pilonului european al NATO, sau naționale și multinaționale exterioare cadrului NATO) și s-a lansat ideea creării unei baze industriale și tehnologice de apărare competitive și puternice.

Practic, la Nisa, s-au adoptat obiectivele de capacitate militară și a fost stabilită arhitectura instituțională de soluționare a problemelor securității și apărării europene. Obiectivul principal al ESDP l-a reprezentat realizarea de către statele europene membre ale UE a unei Forțe de Reacție Rapidă de 100.000 oameni, până în 2003. Operaționalizarea deplină a forței face ca statele membre să fie apte să o disloce în întregime în timp de 60 de zile și să asigure, în cadrul acesteia, elemente de răspuns rapid, cu un grad foarte ridicat de disponibilitate, dar și să sprijine logistic forța dislocată cel puțin un an. Misiunile FRR a UE includ operațiuni de la cele mai grele, de restabilire a păcii sau de menținere a păcii, până la unele ușoare, de tip umanitar, de salvare sau evacuare.

Dotarea progresivă cu mijloace de informații, planificare, comandă, control și transport strategic, potrivit hotărârii luate la Helsinki, în decembrie 1999, urma să continue, pentru a înlătura deficiențele existente și a realiza managementul capacităților de apărare. Post-Nisa, va avea, deci, loc o consolidare a echilibrului relațiilor dintre UE și NATO, evitând duplicarea inutilă, facilitând între ele concertarea și cooperarea, fără însă a pune în discuție autonomia deciziilor și capacitatea membrilor Uniunii de a acționa la nevoie cu propriile mijloace. De altfel, prima conferință europeană asupra capacităților, din toamna lui 2000, consemna declarațiile de contribuții naționale în oameni și material pe care UE le-ar putea utiliza în gestionarea misiunilor tip Petersberg.

Reforma forțelor armate ale statelor membre ale Uniunii se desfășoară, din perspectivă europeană, pe o filozofie a convergenței, fără ca eforturile bugetare să fie comparabile cu cele ale SUA. Este de remarcat însă voința politică de a realiza o

eficacitate crescută a forțelor armate. Faza operațională a Europei apărării, concepută ca proces component al transformării NATO, durează și este condiționată de relația dintre NATO și UE în domeniul militar. Catalogul european al forțelor, realizat de acord cu NATO, este un document esențial al implementării ESDP, ce va asigura capacitatea de acțiune necesară forței europene.

Istorică Declarație UE-NATO asupra ESDP din 16 decembrie 2002 se apreciază că face trecerea de la teorie la practică: deschide calea unei cooperări politice și militare mai strânse între cele două organizații, pentru că stabilește un cadru formal de cooperare în domeniile gestionării crizelor și prevenirii conflictelor, enunță principiile politice ale cooperării respective și garantează pentru propriile operații militare accesul la mijloacele logistice și de planificare ale NATO.

Un an mai târziu, la summit-ul european din 12-13 decembrie, de la Bruxelles, se adoptă propunerea de creare, în 2004, a unei structuri militare de planificare a operațiilor autonome ale UE, aceasta și pe baza succesului înregistrat de Acordul de securitate semnat de NATO și UE în perspectiva înlocuirii efectivelor din Macedonia ale Alianței cu cele ale Uniunii.

Ca repere de analiză a evoluției pozitive a conceptului pot fi luate în calcul momentul Laeken, când Consiliul European a declarat ESDP operațională, cel al primei misiuni de poliție ESDP, ce a debutat la 1 ianuarie 2003 în Bosnia-Herțegovina, sau 31 martie 2003, când ESDP a desfășurat prima forță militară, EUFOR, în Macedonia.

1.3. Identitatea europeană de securitate și apărare (ESDI)

Cristalizarea conceptului de Identitate Europeană de Securitate și Apărare se produce în timp și are loc pe fondul preocupărilor Europei de a dezvolta o politică externă și de securitate comună și al cerinței realizării unui parteneriat echilibrat între poli american și european ai Alianței. Procesul pe care îl presupune noul concept ține deopotrivă de adaptarea structurilor politice și militare ale NATO și de dezvoltarea UE, vizând consolidarea pilonului european al Alianței, fără a-l contrapune efortului

euro-atlantic de apărare, spre a servi interesele tuturor statelor continentului, dar și întăririi eficacității și integrității NATO.

ESDI este inițiată la nivelul NATO pe baza Declarației de la Bruxelles din 1994 și a elementelor-cheie ale agendei de la Berlin, din 1996, considerându-se că, în acest fel, ar spori coerența și eficiența participării tuturor aliaților europeni la misiunile Alianței, ca și soliditatea parteneriatului transatlantic. Summit-ul de la Washington din 1999 constată că angajamentele luate la Berlin în privința ESDI au fost îndeplinite. În mod concret, acestea au vizat: eliberarea, monitorizarea și întoarcerea sau rechemarea activelor și capacităților NATO disponibilizate, de la caz la caz, pentru a sprijini operațiunile conduse de UEO; consultări NATO-UEO asupra planificării și coordonării operațiunilor conduse de UEO care folosesc activele și capacitățile NATO; schimbul eficient de informații, inclusiv cele ale serviciilor secrete, de care NATO și UEO vor avea nevoie în contextul operațiunilor conduse de UEO; permisiunea acordată structurii de comandă NATO de a oferi statului major elemente și poziții de comandă pentru coordonarea operațiunilor conduse de UEO; sprijinirea, în cadrul Alianței, a tuturor aliaților europeni în planificarea coordonării operațiunilor conduse de UEO pe baza, printre altele, a unor profiluri de misiune ilustrative oferite de UEO; încorporarea cerințelor operațiunilor de sub comanda UEO în procesul de planificare a apărării NATO; testarea și îmbunătățirea acestora printr-un exercițiu comun NATO-UEO de gestiune a crizelor, un atelier de lucru și un seminar.

La summit-ul de la Washington, se stabilesc direcțiile de dezvoltare viitoare a conceptului, admițându-se hotărârea UE de a iniția acțiuni autonome, subliniindu-se necesitatea creșterii eficienței consultărilor comune, transparenței și cooperării, consolidării capacităților proprii de apărare ale membrilor UE și altor aliați europeni, implicării totale a aliaților europeni non-UE în operațiunile de rezolvare a crizelor de sub comanda UE, folosirii separabile, dar nu separate a activelor și capacităților NATO pentru operațiuni sub comandă UEO.

La întrunirea ministerială Consiliului Nord-Atlantic din 15 decembrie 2000, miniștrii de externe analizează progresele înregistrate în dialogul NATO-UE și

procesul de stabilire a măsurilor de cooperare dintre cele două organizații în context ESDI.

1.4. Inițiativa Capacităților de Apărare (DCI)

Același summit NATO de la Washington lansează și noua inițiativă, considerată a fi capitolul cel mai important al ESDI. DCI vizează îmbunătățirea și actualizarea capacităților tuturor aliaților pentru a face față noilor pericole la adresa securității și include domeniile: mobilității forțelor, suportului logistic, capacității de autoprotejare și atac, sistemelor de comandă, control și informaționale. Se apreciază că DCI va asigura eficiența viitoarelor operațiuni multinaționale din întreg spectrul de misiuni NATO, iar obiectivele ce decurg din inițiativă se completează reciproc cu eforturile UE de consolidare a capacităților europene.

Reuniunea miniștrilor de externe ai țărilor NATO, din 24 mai 2000, de la Florența discută inclusiv implementarea DCI.

În cadrul UE, Conferința de angajament al capacităților, din 20-21 noiembrie 2000, de la Bruxelles este esențială pentru relația cu DCI. Aici, statele UE determină forțele, mijloacele și capacitățile pe care le-ar putea pune la dispoziția Uniunii, conferința analizând și un Catalog al capacităților. Potrivit acestui catalog, în 2003, UE trebuia să fie capabilă să conducă ansamblul misiunilor Petersberg, ceea ce a implicat ca numeroase capacități să fie ameliorate calitativ și cantitativ, spre a optimiza capacitățile la dispoziția UE.

La summit-ul NATO de la Praga, s-a lansat noua Inițiativă asupra capacităților, elaborată în paralel cu Planul de acțiune european asupra capacităților. Inițiativa include un pachet cuprinzător de măsuri pentru ca Alianța să facă față cu succes unui întreg spectru de probleme din mediul de securitate, inclusiv terorismul și folosirea armelor de distrugere în masă. Aceste măsuri cuprind: Angajamentul de la Praga asupra Capacităților (PCC), crearea Forței de Răspuns a NATO (NRF) și transformarea structurii militare de comandament.

PCC diferă de DCI prin aceea că aliații și-au asumat individual angajamente politice ferme de îmbunătățire a capacităților proprii în conformitate cu programul stabilit, pe domenii specifice. NRF va fi o structură flexibilă, rapid desfășurabilă la mare distanță, interoperabilă și autosustenabilă pentru o perioadă de timp specifică, cu efective de elită și tehnică de luptă avansată din toate categoriile de forțe, capabile să acționeze într-un mediu NBC. După transformare, Alianța va avea două comandamente strategice: unul operațional, responsabil cu toate operațiile militare ale NATO, și altul de transformare, care va asigura continuarea schimbării capabilităților militare și promovării interoperabilității forțelor.

CAPITOLUL 2

ELEMENTE DE CONVERGENȚĂ ÎN APĂRAREA EUROPEI

2.1. Prin lărgirea NATO și UE, spre o nouă stabilitate și democrație de la Marea Baltică la Marea Neagră

Extinderea masivă, îndeosebi spre Est, a celor două organizații (cu 7 state – NATO și cu 10 state - UE), în 2004, este un proces de transformare care a însemnat nu numai cooptarea de noi membri, ci și sporirea capabilităților și potențialelor pentru combaterea gravelor pericole și amenințări actuale la adresa securității continentale și globale. Actuala lărgire a Alianței spre Est consolidează securitatea întregului Spațiu Euro-Atlantic.

O asemenea concluzie s-a încheiat recent, la summit-ul din 27-28 mai de la Mamaia, unde șefii de stat din Europa Centrală, analizând efectele politice, economice și geostrategice ale extinderii UE și confirmând continuarea acestui proces, au apreciat că redimensionarea organizației va contribui semnificativ la stabilitatea regiunii Balcanilor, partea cea mai sensibilă a continentului. Ei au întărit și mai mult acea platformă comună de acțiune pentru sprijinirea proceselor de democratizare și stabilizare a Balcanilor Occidentali și racordarea europeană a statelor din vecinătatea UE extinse. Participarea statelor nou venite în UE, dar și în NATO, alături de celelalte state membre, la co-gestionarea crizelor regionale va consolida, credem, climatul de securitate și stabilitate, reprezentând o încurajare a progresului și reformelor din toate țările Europei Centrale și de Sud-Est.

Noua stabilitate instaurată de dubla extindere a UE și NATO se sprijină pe valoarea adăugată a fiecărui stat admis în 2004, iar nu pe problemele pe care acestea le aduc cu ele sau pe care le-ar putea crea ulterior. Oportunitățile și stabilitatea ajută la transformarea radicală a societăților și economiilor, a statelor și regiunii în ansamblu. Împreună, statele vechi și noi construiesc o nouă ordine politică, bazată pe

cooperare, pace, democrație, ce ajută foarte mult la dezvoltarea regiunii, la edificarea împreună a unui viitor comun.

Previzionăm că lărgirea cu 10 state (în 2004) plus 2 în 2007 a UE va necesita eforturi adaptative serioase în planul funcționalității organizației, dar acestea vor fi răsplătite de plusul de capacitate câștigat în rezolvarea problemelor europene specifice, în continuarea extinderii, în soluționarea conflictelor etnice și religioase, controlul migrației populaționale, al traficului de arme și droguri etc.

Totuși, chiar Europa extinsă va avea de suferit din cauza scăpărilor legislative din viitoarea Constituție Europeană. Liderii europeni au acceptat, de exemplu, includerea în proiectul legii fundamentale a libertății religioase, autonomiei comunităților religioase, cooperării dintre biserică și stat și respectului pentru diferențele dintre statele membre, dar n-au găsit încă o formulă care să menționeze tratamentul egal al comunităților religioase, punând astfel în pericol însuși principiul libertății religioase.

Nu este definită explicit nici natura cooperării dintre stat și biserică, dialogul cu comunitățile religioase fiind orientat doar către domeniile laice. Cât privește demersurile ce se fac pentru includerea în textul final a unei referiri la moștenirea creștină a continentului, ele se lovesc de opoziția unor state ca Germania și Franța, care nu pot ignora prezența de secole, pe continent, a unor comunități de religie musulmană, element ce ar putea fi exploatat pentru întreținerea în Europa a unor conflicte de către liderii fundamentalști.

E neîndoielnic că reunificarea pe toate căile a Europei trebuie să fie misiunea crucială a UE. Statele ce o compun însă nu pot să nu realizeze faptul că vulnerabilitățile induse chiar de Tratatul constituțional vor afecta într-un fel sau altul stabilitatea regională, pentru că lipsa unei comuniuni depline de interese sau ignorarea valorilor dialogului dintre culturi diferite pot produce sciziuni periculoase în sânul societății.

Pentru zona Balcanilor, încă neacoperită complet de „umbrelă” celor două organizații, deficitul de stabilitate necesită, spre a fi înlăturat, o conjugare, și prin continuarea procesului de extindere, a demersurilor statelor regiunii de creare a unui

mediu sigur, stabil, de promovare a sistemelor democratice, a bunăstării economice și sociale, o cooperare strânsă în sectoarele vitale ale luptei cu terorismul și controlului fluxurilor migratorii. Atașate la forța unor instituții unice, statele regiunii vor progresa mai rapid, în pace și stabilitate, susținând politicile comunitare, ce protejează deopotrivă interesele colective și cele naționale.

Stabilitatea și securitatea acestei zone vor beneficia, astfel, și mai complet de avantajele instrumentului politic important care este Pactul de stabilitate, ale inițiativei Procesului de Stabilizare și Asociere inițiat de UE și Inițiativei Europei de Sud-Est a NATO, care stau la baza procesului regional al SEECAP, sprijinit deopotrivă de Alianța Nord-Atlantică și UE, susținându-se pe suportul determinării tuturor statelor zonei în abordarea cuprinzătoare a reformelor, democrației și securității interne, întăririi climatului de securitate și cooperare.

Pe scurt, o Europă mai activă și mai operativă în fața sfidărilor actuale și viitoare, a amenințărilor asimetrice globale și transnaționale, care va accede pe deplin la o dezvoltare durabilă, va fi aceea care nu exclude de la propriile activități nici unul din statele spațiului european și euro-atlantic, cu atât mai puțin ale spațiului balcanic. Numai reîntregită, prin adunarea la sine a tuturor statelor de la țărmul Adriaticii la cel al Mării Negre, Europa va reuși, beneficiind de virtuțile UE și NATO, să fie cu adevărat liberă, prosperă, pașnică și stabilă, să aibă o participare eficientă, constructivă la securitatea globală.

2.2. Necesitatea creării spațiului european unic de securitate și cooperare

Extinderea actuală a frontierei estice a UE și NATO, pe axele nord-est și sud-est, cu zece, respectiv șapte noi state, reprezintă un pas decisiv spre constituirea spațiului european unic de securitate și cooperare. Practic, noul val de state membre, cel mai mare din istoria celor două organizații, contribuie substanțial la unitatea și stabilitatea întregului continent, relansând cu putere dezbaterile asupra politicilor comune europene de securitate și cooperare. Șeful administrației de la Casa Albă

apreciază momentul ca fiind unul ce unește democrațiile tinere cu cele consacrate din Europa și ajută la crearea unei Europe întregi, libere și pașnice.

Luând în discuție cazul României, am concluziona, la o analiză temeinică, faptul că, prin integrarea în NATO și UE, aceasta poate avea o contribuție semnificativă la estomparea efectului de falie strategică din spațiul sud-est european (Balcani, Marea Neagră, Caucaz). Noul secretar general al NATO, Jaap de Hoop Schefer, aprecia recent că țara noastră, ca vecină a Balcanilor și Mării Negre, poate aduce importante contribuții stabilității și dezvoltării acestor „regiuni-pivot“. Ca membră a Alianței și viitoare membră a UE, ea are un important rol de jucat în cooperarea dintre cele două organizații. Atuurile sale de țară europeană medie adaugă spațiului unic de securitate și cooperare continental valențe superioare, vizibile în plan politic, economic, militar etc. Aproximarea sa de R. Moldova, Ucraina și chiar Belarus, accentua înaltul demnitar atlantic, permite „o perspectivă unică asupra acestor țări și asupra importanței lor față de Alianță“, dar, am adăuga noi, și față de UE.

De altfel, după 2007, când România și Bulgaria vor fi încheiate actuala extindere, UE va fi cu adevărat cea mai mare piață comună din lume, cu o populație de aproape 500 milioane oameni și o suprafață uriașă, ce-și va alătura disponibilitățile securitare Alianței, organizație având o capacitate politică și structurală superioară, propice consolidării echilibrelor geostrategice în sfera stabilității și securității. Nu-i mai puțin adevărat că atunci vor apărea noi probleme europene specifice, derivate din extindere, ajutor pentru Europa Centrală și de Sud-Est, conflicte etnice, terorism, proliferarea ADM, controlul migrațiilor, traficul de arme, droguri, ființe umane etc., care ar putea afecta funcționalitatea Uniunii și stabilitatea spațiului unic.

Dincolo de toate aceste posibile dificultăți, însă, un lucru este sigur: în cadrul conceptului european de securitate dezvoltat după 1999, indisociabil celui de cooperare, care asigură combaterea eficientă a complexității și varietății riscurilor din mediul continental și global, noile state membre adaugă Uniunii, ce și-a definit o politică externă și de securitate comună, propria lor capacitate de a îmbunătăți raporturile de putere, propriile resurse de stabilitate și securitate.

În fața atâtor schimbări geopolitice, strategice și tehnologice, a complexității amenințărilor asimetrice și transfrontaliere, implementarea și evoluția conceptului de spațiu european unic de securitate și cooperare s-au dovedit că sunt și rămân o necesitate. Fondat pe aspirația comună de dezvoltare în securitate și stabilitate a continentului, conceptul presupune un dinamism și o capacitate sporită de gestionare a crizelor, de restabilire a păcii, de desfășurare a operațiilor umanitare sau de evacuare a resortisanților.

Or, e limpede că extinderea spațiului european unic inclusiv în perimetrul balcanic, care ar însemna accesarea, într-o perspectivă medie, a celor trei state din Balcanii de Vest cu nume deja vehiculate în staff-ul nord-atlantic, a Ucrainei, dar și a Uniunii Serbia și Muntenegru, va consolida stabilitatea și securitatea continentului, va căpăta capacități sporite de a umple acele „găuri negre“ de pe harta regiunii, cum este autoproclamata republică transnistreană, ce au efect destabilizator, destructurant pentru unitatea și integritatea Europei. Transformarea spațială și structurală a NATO și UE va conduce la apariția unor noi forme de cooperare și consolidarea celor existente, la crearea unor noi instrumente specifice de contracarare a riscurilor neconvenționale, la evoluții pozitive pe planul dezvoltării și securității subregionale, regionale și interregionale.

Dacă perspectiva realizării unui spațiu european unic de securitate și cooperare care să includă și Federația Rusă se rezumă doar la formele partenoriale cunoscute sau altele care s-ar putea lansa în viitor, iar aceea a integrării lor depline și a construirii unui spațiu unic eurasiatic de la Lisabona la Vladivostok este și mai departe în viitor, proiectarea, într-o primă etapă, a unui model de cooperare eficient spre regiunile învecinate Spațiului Central-European rămâne soluția cea mai viabilă, în care România va ocupa, credem, un loc semnificativ, în noua viziune ce se conturează asupra zonei noastre, organizată pe baza principiilor potențării reciproce, multinaționalității și responsabilității regionale¹, al interdependenței, ce incumbă o

---

¹ *Discursul președintelui României, Ion Iliescu, la ceremonia de predare-primire a Președinției Procesului Reuniunilor Miniștrilor Apărării din Sud-Estul Europei și a comenzii SEEBRIG, Constanța, 25 iulie 2003, în Buletinul informativ nr. 6-7 al Administrației Prezidențiale, p. 41.*

participare activă la promovarea intereselor și aspirațiilor comune europene și euro-atlantice.

Totuși, raporturile Rusiei cu UE ar putea avea o dezvoltare comună în viitor, dată fiind implicarea celei dintâi în asigurarea securității energetice a Uniunii și în jocurile geopolitice de stăpânire a Eurasiei, ca și posibilitatea ca ea să devină, alături de China, o putere rivală a SUA, într-o nouă construcție multipolară viitoare.

Dubla determinare a stabilității și securității regionale și continentale de către NATO și UE fortifică spațiul european periferic, asigură o difuziune accelerată a democrației, libertății, echității și securității sociale la nivelul fostelor state comuniste din Est. Regiunea noastră beneficiază decisiv de avantajele majore furnizate de procesul de armonizare a Politicii Europene de Securitate și Apărare cu noua filozofie a Alianței privind gestionarea crizelor, care duce practic la dezvoltarea apărării europene, element de complementaritate al adaptării NATO la noul context de securitate². Strategii politici și militari sunt convinși că obiectivul politicii UE de optimizare a structurii și definire a cadrului PESA în contextul internațional actual, de asigurare a unei capacități reale de gestionare și rezolvare a aspectelor de securitate specifice continentului este unul fundamental pentru viitorul de pace și prosperitate al europenilor³.

Spațiul unic elimină, practic, ideea alternativelor pe care UE le-ar putea proiecta independent de NATO în chestiunea securității continentului, a duplicărilor inutile, a unor posibile fisuri în relația transatlantică. Folosirea capacităților Alianței de către UE este pasul așteptat spre o normalitate la care state cu dublă apartenență la aceste organizații era firesc să se gândească, din moment ce dezvoltau același proces pe două planuri suprapuse. Pe de altă parte, să nu uităm că UE a finalizat, de curând, independent o primă operație pe un teatru îndepărtat, ne referim la operația Artemis, din Republica Democratică Congo, și că ea va realiza, până în 2007, capacități de răspuns rapid (cunoscutele Battle Groups), cu contribuție națională, ale căror elemente vor putea fi utilizate, prin rotație, la NRF și vor fi disponibile pentru forțele

---

² *Guvernul României, Carta Albă a Securității și Apărării Naționale*, București, 2004.

³ Colonel dr. Ion COȘCODARU, *Conceptul „Battle Groups – 1500” în consonanță cu politica europeană de securitate și apărare*, în *România – membru al Alianței Nord-Atlantice*, Universitatea Națională de Apărare, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004, p. 39.

comune alocate atât NATO, cât și UE⁴. Este unul din „*proiectele-oglină*” dezvoltate alternativ în ultimii trei ani de cele două organizații (PCC-EAPC, FRRE-NRF) ce marchează edificarea complementară a capacităților lor de management al crizelor, anticipând aplicarea în practică a principiului cooperării consolidate permanente inclus în proiectul Tratatului Constituțional al Uniunii⁵.

Consacrată prin Tratatul de la Nisa, actuala politică de securitate și apărare dezvoltată de Europa îi permite acestuia să-și joace propriul rol și să-și asume responsabilitățile asupra destinului propriu. Totodată, o obligă să-și definească mecanisme de planificare, structuri de comandă, să sporească forța noilor sale capacități de acțiune și proiecte politico-strategice, să-și asigure o largă securizare, care să țină cont de faptul că prioritățile SUA se orientează deja spre alte regiuni ale lumii, dar și de necesitatea prezervării legăturii transatlantice, ce va continua să aibă și în viitor un rol determinant în securitatea regiunii noastre.

Edificarea spațiului unic de securitate și cooperare nu este scutită de „*crizele construcției europene*”, ce relevă o Europă a diversităților, în care lărgirea UE este un proces dificil, deloc simplu și linear⁶. Cum securitatea se relevă ca obiectiv prioritar atât pentru o organizație, cât și pentru cealaltă, raporturile dintre ele sunt coezive și au la bază principiile unui parteneriat strategic benefic pentru ambele părți și mai ales pentru securitatea și apărarea Europei, pus în operă de Aranjamentele Berlin Plus, care se știe că reafirmă: specificitatea fiecărei organizații; respectul și egalitatea autonomiei lor în luarea deciziilor; necesitatea consultării mutuale, dialogului, transparenței și cooperării; respectul intereselor membrilor UE și NATO; respectul principiilor Cartei ONU; angajamentul fiecărei organizații de a dezvolta capacitățile sale militare coerent și întărindu-le mutual, în funcție de nevoile comune ale celor două organizații.

De altfel, mai mult ca sigur că nu doar ideea spațiului unic pe care îl gestionează, ci mai ales responsabilitățile comune pentru securitatea și stabilitatea acestuia constituie argumentele unei extinderi de problematică partenerială, de la

---

⁴ Ibidem, pp. 41-42.

⁵ Ibidem, p. 43.

⁶ Charles ZORGIBE, *Construcția europeană. Trecut, prezent și viitor*, Editura Trei, București, 1998.

chestiunea inițială a gestionării crizelor la subiecte ca: lupta contra terorismului, a proliferării ADM, a pirăților cibernetici, inițiativele pentru Balcani, noile capacități pentru noi amenințări și lărgirea celor două organizații.

În fața complexității lumii, a prăbușirii fostelor echilibre internaționale, a terorismului și altor amenințări globale, NATO și UE trebuie să așeze o Europă activă, unită, ce și-a proiectat o justă viziune strategică, s-a eliberat de spectrul naționalismelor, extinzându-și frontierele teritoriale și ideatice spre frontiera unică a unui spațiu european comun. Un pas în plus spre acest obiectiv îl face noul Tratat Constituțional, adoptat în iunie a.c. la Bruxelles, ce cuprinde referiri exprese la politica externă și de securitate comună și la politica europeană de securitate și apărare, la cooperarea dintre cele două organizații, oferind un suport legislativ solid relațiilor dintre ele

Interesele colective și interesele naționale se regăsesc puternic protejate în viitorul spațiu european unic, unde politica comună de securitate și apărare contribuie implicit la fiecare din avantajele esențiale ale integrării: progresul economic și civil, eliminarea frontierelor și securizarea spațiului, piața unică, pacea și stabilitatea continentului.

CAPITOLUL 3

PRIORITĂȚI COMPLEMENTARE ÎN PROBLEMELE STABILITĂȚII, SECURITĂȚII ȘI PĂCII

3.1. Coerență, consistență și angajamente politice pe termen lung

Pacea, securitatea și stabilitatea spațiului european și euro-atlantic, solid implementate prin acțiunea comună, dar și independentă a celor două organizații – NATO și UE -, impun, în condițiile gravelor amenințări actuale la adresa libertății și existenței umane, luarea în considerare a unor priorități complementare, care să le consolideze, să acorde continentului șansa unei cooperări mai largi, unei dezvoltări neîngrădite de nici un pericol în deceniile care urmează.

Între aceste priorități, apreciem că e necesar a fi luate în calcul cel puțin următoarele trei elemente:

- coerența acțiunilor parteneriale și internaționale ale NATO și UE, de natură să ofere un cadru mai eficient demersurilor securitare ale acestora, o finalitate sporită eforturilor de îngrădire și combatere a terorismului transfrontalier, a folosirii armelor de nimicire în masă și armelor neconvenționale, a extinderii crimei organizate;
- consistența acțiunilor militare și civile, politice, economice, sociale, diplomatice, științifice, culturale și de altă natură ale UE și NATO dedicate întăririi stabilității și securității continentului, progresului și prosperității acestuia;
- realizarea unor angajamente politice pe termen lung ale statelor membre ale celor două organizații de a conlucra strâns în combaterea gravelor pericole și amenințări din mediul de securitate internațional.

Complementaritatea acestor priorități este mai mult decât necesară, în condițiile în care, la nivelul continentului, al Alianței și Uniunii Europene, cel puțin

între „gri“, dar și între noii membri din Estul continentului și vechii membri din Vest, există încă divergențe și deosebiri de vederi care grevează într-o oarecare măsură asupra Politicii de securitate și apărare comune, a Inițiativei privitoare la capacități, afectând procesul dezvoltării lor congruente viitoare și, implicit, modul solidar, ferm, elaborat în care se abordează confruntarea cu terorismul.

O politică coerentă, îndeosebi în privința abordării amenințării teroriste, este imperios necesară la nivel european, după 11 martie 2004. Dacă obiectivele politice ale apărării continentale sunt clar exprimate, modul de folosire a forței și finalizarea deplină și fără întârziere a operaționalizării acesteia, pentru a răspunde prompt unor împrejurări asimetrice, fortuite, necesită o mai bună concertare și dinamizare a acțiunilor statelor membre ale UE și NATO.

Noua dinamică a Politicii europene de securitate și apărare și a Inițiativei capacităților de apărare, justificată de periculozitatea vădită a atacurilor teroriste recente, obligă la multiplicarea măsurilor preventive și îndeplinirea responsabilă de către fiecare stat membru a strategiilor proprii în domeniu și a obligațiilor internaționale asumate.

Imposibilitatea previzionării unei victorii cu final apropiat sau mediu în lupta cu terorismul și teroarea armelor de nimicire în masă, date fiind breșele numeroase existente încă în sistemele de securitate naționale, necesită realizarea unor angajamente politice pe termen lung, din partea ambelor organizații, de generare a unor noi cerințe legislative, acționale și doctrinare, dezvoltare a unor capacități viabile de prevenție, acțiune și contraacțiune, blocare a acțiunii statelor, organizațiilor sau persoanelor-sponsor, a actorilor nonstatali sau transnaționali, a grupurilor care folosesc atentatul și crima împotriva libertății și democrației, a persoanei, prin conjugarea eforturilor comunitare, ale tuturor factorilor responsabili, de la autoritățile statale până la organizațiile non-guvernamentale.

Aceasta presupune ca statele membre înseși, deci și România, să-și propună, în politica de securitate și apărare, și să urmărească cu consecvență noi direcții de acțiune pentru asigurarea unor capacități proprii necesare luptei cu terorismul și celelalte amenințări viitoare, adaptate necesităților apărării naționale și integrării în

NATO și UE, crearea de instrumente specifice pentru contracararea individuală sau colectivă a riscurilor neconvenționale.

3.2. Cooperarea antiteroristă europeană și euro-atlantică

În lupta cu terorismul, cele două organizații cu obiectiv comun de asigurare a securității continentului european – NATO și UE – au stabilit strategii complementare, care beneficiază de virtuțile coerenței acționale, ale cooperării interorganizaționale și dezvoltării congruente a capacităților militare, pe principiul „*capacități separabile, dar nu separate*“. S-a avut în vedere faptul că principalele riscuri și amenințări la adresa securității statale și a comunității de state democratice își află originea în triada terorism, proliferarea armelor de distrugere în masă, regimuri nedemocratice sau instabile⁷.

Summit-ul de la Praga a lansat o strategie specifică de luptă cu organizațiile teroriste, cu statele care le sprijină din „Axa răului“. Prin aceasta, NATO își operaționalizează capacitățile necesare unor astfel de misiuni⁸, capătă o concepție de apărare împotriva terorismului, inițiative de apărare împotriva armelor de distrugere în masă, decide să-și fortifice capacitățile de apărare împotriva atacurilor la sistemele informatice și examinează opțiunile pentru situația unui atac terorist cu rachete împotriva forțelor armate, teritoriului și a centrelor populate ale statelor NATO.

Sunt intensificate acțiunile de consolidare a apărării interne, aplicate măsuri de descurajare, apărare și protecție a membrilor organizației, create structuri de comandă mai flexibile, capacități de desfășurare rapidă în dispozitiv, de susținere a operațiilor la distanță și timp îndelungat, într-un mediu provocator, contaminat NBC.

La reuniunea din 12 iunie 2003, de la Bruxelles, miniștrii apărării din statele NATO și candidate au subliniat importanța calității structurilor de forțe adaptate și a

---

⁷ Carta Albă a Securității și Apărării Naționale, Guvernul României, București, 2004, p. 2.

⁸ Prague Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Prague on 21 November 2002, www.nato.int

destinării principalelor resurse forțelor și capacităților desfășurabile⁹, ca element fundamental al eficacității lor în combaterea acestui flagel, luând, totodată, în discuție, aspectele creșterii mobilității forțelor Alianței, îmbunătățirii capacităților convenționale, edificării unor capacități de comunicare sigure etc.

Ca primul și cel mai important membru NATO lovit de teroriști, SUA, pun, în strategia adoptată post 11 septembrie, accentul pe cooperare, pe reorganizarea bazelor lor militare de pe mapamond, pentru a se apropia de „zonele fierbinți”, pe crearea noilor capacități și tehnologii de acțiune pe teatre îndepărtate, de conducere a operațiilor de informații, de protejare a infrastructurii critice a Statelor Unite și de folosire a spațiului extraatmosferic.

Alianța participă, după summit-ul praghez, la campania antiteroristă internațională și găsește soluții viabile pentru integrarea activă și eficientă în lupta cu terorismul, printr-o cooperare bilaterală și multilaterală, prin coaliții ad-hoc de voință sau canalizate prin instituțiile internaționale ONU, UE, OSCE. În același timp, trece la realizarea noilor capacități (PCC, NRF), a măsurilor de protecție împotriva armelor de distrugere în masă și valorifică mai bine cadrul oferit de cooperarea cu partenerii (EAPC/PpP) pentru încurajarea dialogului și conlucrării interregionale, în vederea eliminării activităților și structurilor teroriste.

La nivelul PfP, este adoptat Planul de Acțiune al Parteneriatului pentru Combaterea Terorismului (PAP-T), care intensifică consultările și schimbul de informații, întărește capacitatea de a combate terorismul, împiedică acordarea de sprijin grupărilor teroriste, consolidează capacitatea de a contribui la gestionarea consecințelor atacurilor teroriste, stabilește măsuri de asistență pentru eforturile partenerilor în domeniu, incluzând, practic, toate formele de interacțiune dintre parteneri și Alianță.

Drept urmare, NATO își amplifică conlucrarea cu statele partenere și cu alte state, le acordă asistență de specialitate la diferite niveluri, întărește cooperarea cu SUA și interoperabilitatea forțelor, crește rolul parteneriatului cu țări central-asiatice

---

⁹ Cf. Comunicatului final al Reuniunii Comitetului de planificare a apărării și a grupului de planificare nucleară în sesiune ministerială, desfășurată la Bruxelles, la 12 iunie 2003, www.nato.int

în problema Afghanistanului, își modernizează procesul decizional și-și adaptează mecanismele, atribuțiile și capacitățile la specificul noii amenințări.

Organizația dezvoltă capacități pentru acțiune în afara ariei de responsabilitate și pentru a face față riscurilor complexe generate de proliferarea armelor de distrugere în masă, trece la reorganizarea structurilor de comandă și operaționale, iar statele membre își îmbunătățesc propriile capacități, cooperarea pentru dezvoltarea unor programe specifice de modernizare a acestora, îndeosebi în domeniul transporturilor strategice, al comunicațiilor și realimentării în aer a aeronavelor etc.

Este extrem de importantă, pentru amplitudinea cooperării contrateroriste la nivelul Alianței, relația transatlantică, afectată, cum se știe, în 2003, de poziția diferită a SUA și principalelor state membre europene din NATO în problema irakiană.

Summit-ul de la Istanbul acordă un spațiu amplu problematicii terorismului, subliniind faptul că Alianța oferă o dimensiune transatlantică esențială răspunsului la amenințarea acestuia și aprobând un ansamblu întărit de măsuri proprii de creștere a contribuției individuale și colective la combaterea flagelului respectiv, care cuprinde: îmbunătățirea cooperării comunitare în domeniul informațiilor, susținerea fermă a pregătirii Batalionului NATO multinațional de apărare CBRN, furnizarea de ajutor pentru protecție în cazul evenimentelor majore, prin avioane ale Forței aeriene de detecție îndepărtată și de control a NATO, creșterea contribuției operației Active Endeavour la lupta contra terorismului, continuarea unor eforturi viguroase în cadrul operațiilor din Balcani și Afghanistan pentru împiedicarea reapariției terorismului, dezvoltarea noilor tehnologii de apărare contra acestuia, sporirea cooperării cu partenerii și punerea în aplicare a planului de acțiune referitor la planurile civile de urgență și a planului de acțiune al Parteneriatului contra terorismului, continuarea activă a consultărilor și schimburilor de informații cu UE, a cooperării cu alte organizații internaționale și regionale.

Atât înainte, cât și, mai ales, după accesarea în Alianță, România cooperează strâns în afirmarea noii dimensiuni a strategiei organizației, prin participarea cu trupe în teatrele de operații, prin susținerea: politică, economică, financiară, informațională

etc. a ofensivei contra terorismului. Pe de altă parte, țara noastră conlucrează, pentru combaterea terorismului internațional, cu UE, ONU și OSCE. Notabile sunt activitatea României în SEEGROUP, ce funcționează în cadrul Inițiativei NATO pentru Sud-Estul Europei, punerea în aplicare, din 2002, a unei Strategii naționale de prevenire și combatere a terorismului și racordarea, prin structuri specifice, la campania antiteroristă internațională.

La nivelul UE, după septembrie 2001, sunt redefinite strategiile privitoare la lupta cu terorismul, odată cu constituirea, la inițiativa SUA, a coaliției antiteroriste. Cu deosebire, însă, după evenimentele din 11 martie de la Madrid, oficialii UE constată o incompletă adecvare a formelor de cooperare juridică și polițienească la necesitățile unei abordări eficiente a strategiilor luptei cu terorismul.

Consiliul European stabilește încă din 2002 obiective clare legate de combaterea acestui flagel. În Tratatul UE, terorismul se consideră a fi una din cele mai serioase și primejdioase forme de criminalitate, ce trebuie prevenită și combătută prin dezvoltarea acțiunilor comune pe trei direcții: cooperarea sporită dintre forțele de poliție, cooperarea dintre autoritățile vamale și alte autorități competente, inclusiv Europol, cooperarea dintre autoritățile juridice și uniformizarea legislativă în domeniu¹⁰.

Prin Decizia Consiliului European din 13 iunie 2003 în problema terorismului se prevede pedeapsa nediferențiată a activităților teroriste în toate statele membre¹¹.

Noile state membre de la granița de răsărit a organizațiilor europene și euro-atlantică acceptă să coopereze activ, constituindu-și sisteme naționale de prevenire și combatere a terorismului, pentru gestionarea integrată a unor riscuri neconvenționale ce afectează, în special, securitatea unor regiuni de tranzit ca Sud-Estul Europei și Marea Neagră.

Mult mai decisă și, evident, mai motivată este acțiunea UE în domeniu post 11 martie 2004. Aceasta conferă cooperării antiteroriste o dimensiune superioară, care

---

¹⁰ Cf.art.29 din Tratatul Uniunii Europene, ce se referă la problematica terorismului.

¹¹ Potrivit Council Framework Decision 2002/475/JHA of 13 June 2003 on combating terrorism, Official Journal L 164 of 22 June 2002.

depășește net aspectele cuprinse în declarația oficială a Consiliului European de la Laeken, în Tratatul de la Maastricht și Amsterdam.

Mai concret, Declarația pentru Combaterea Terorismului a Consiliului pentru Afaceri Interne și Justiție al UE include măsuri de: consolidare a cooperării operaționale, cu implicarea sporită a statelor membre în toate formele partenoriale, optimizare a activității organismelor europene Europol, Eurojust și Forța de Intervenție Europeană, blocare a accesului teroriștilor la materia primă necesară activităților teroriste, îmbunătățire a cooperării în sfera informațiilor, implementare a unei legislații comune în domeniu, elaborare a unui ghid strategic în vederea reactualizării Planului European de Acțiune Antiteroristă, numire a unui coordonator european în domeniul contraterorist, implementare a Strategiei Europene de Securitate și a unei clauze de solidaritate, așa cum a fost ea prevăzută în art. 42 al proiectului Constituției Europene.

Forța de Răspuns a NATO (NRF) și Forța Europeană de Reacție Rapidă (FERR) sunt o expresie concretă a readaptării capacităților militare ale NATO și UE pentru a face față terorismului și armelor de distrugere în masă (ADM). Noii forțe de elită a Alianței și celei a UE le vor fi destinate cele mai bune unități.

Întrucât UE nu dispune de un stat major de nivel strategic propriu, s-a decis, de comun acord, să se utilizeze o parte a comandamentului NATO sau să se pună la dispoziție un stat major național „*multinaționalizabil*” de către unul din statele membre.

În ce privește destinația celor două structuri, NRF va pune accentul pe capacitatea de luptă pentru soluționarea conflictelor de mare intensitate, în timp ce FERR va avea forțe care să acopere gama misiunilor de mică intensitate.

Completarea reciprocă a celor două forțe este posibilă și reală: aceleași unități ale unui stat membru pot fi întrebuințate și de către o forță și de către cealaltă. Unitățile NATO cu înalt nivel de operativitate vor fi preluate de UE și utilizate ca elemente ale propriei FRR. Complementaritatea acțională a celor două forțe este susținută și de faptul că, în linii generale, însăși politica de securitate și apărare a UE

coincide cu strategia europeană a NATO. Cele două forțe reflectă, practic, legăturile de apărare ale NATO cu UE, adică acordul Berlin Plus.

Învățămintele desprinse din desfășurarea cooperării antiteroriste pe timpul războiului din Irak și în acțiunile post conflict din Orientul Mijlociu și Balcani oferă o bună bază de plecare pentru abordarea în comun a noilor operațiuni din domeniu și pentru corecturile ce vor fi aduse capabilităților viitoare ale forțelor de reacție rapidă.

Există acum o viziune unitară asupra problemei, dar, în opinia noastră, sporirea eficacității cooperării, care ține în primul rând de factorul politic, riscă să stagneze tocmai pentru că acesta poate suporta presiuni diverse și lua decizii ezitante și uneori contrare spiritului hotărârilor comunitare. Exemplul sancționării de către electorat a fostului prim-ministru Jose Maria Aznar și al schimbării orientării politice privitoare la angajarea forțelor spaniole în Irak de către noul premier este edificator.

Credem, în același timp, că lupta Europei cu terorismul are șanse în plus prin intensificarea cooperării pe toate planurile și stabilirea de obiective concrete pe termen lung, la nivelul UE, al NATO și al fiecărui stat membru sau nemembru. Măsurile individuale, sectoriale, limitate vor avea un impact redus, nesemnificativ asupra activității tot mai rafinate, diversificate, specializate a teroriștilor.

Cele două organizații vor trebui să dovedească o mai mare determinare în abordarea comună și mult mai bine coordonată a fenomenului terorist. Extinderea neîntârziată a cooperării lor, prin intermediul structurilor existente sau care vor fi create, va pune în dificultate grupările teroriste, va asigura o mai bună prevenire și combatere a acțiunilor acestora.

CONCLUZII

1. NATO și UE întrunesc, în actuala realitate geopolitică și geostrategică și noul contur frontalier postextindere, o importanță și finalitate securitară sporită, pe plan regional, continental și global.
2. Dubla lărgire a NATO și UE a instaurat o nouă stabilitate pe continent, care se sprijină pe partea de contribuție a fiecărui stat admis în 2004, pe aportul său la cogestionarea crizelor, la progresul reformelor și securitatea Europei.
3. Ambele organizații vor fi obligate la eforturi adaptative serioase postaderare, care, sigur, vor fi răsplătite de plusul de capacitate obținut în soluționarea problemelor europene specifice.
4. Construcția unei Europe mai operative și mai eficiente în fața sfidărilor viitoare se va face prin atragerea la activitățile sale a tuturor statelor spațiului european și euro-atlantic, într-o manieră democratică, participativă, punând integral în valoare virtuțile celor două organizații.
5. Noile frontiere suprapuse ale NATO și UE incumbă o acțiune unită de securizare, construirea unui răspuns politic și strategic eficace la amenințările multiple din mediul continental și global.
6. Cele două organizații pot realiza, prin conjugarea eforturilor, o acțiune comună preventivă mai eficientă și un demers multilateral și profesionalizat contra pericolelor terorismului și armelor de distrugere în masă.
7. Consensul și determinarea trebuie să prevaleze în fața riscurilor asimetrice la adresa Europei și a lumii, să ducă la sporirea complementarității acțiunilor organizațiilor europeană și euro-atlantică pe plan militar, tehnologic, politic, diplomatic etc.
8. În eforturile de realizare a unei apărări colective continentale, noua Constituție Europeană va sta la baza abordării coerente, unite a problematicii securității și apărării comune.

9. Este extrem de relevantă dinamica nouă, mult mai productivă în care se dezvoltă și funcționează parteneriatul strategic NATO – UE pentru gestionarea crizelor și prevenirea conflictelor, pentru combaterea terorismului. În fața spectrului larg al amenințărilor actuale și viitoare, aceasta trebuie să îndemne însă la un alt ritm al activității instituțiilor interne de securitate, la amplificarea continuă a cooperării, sporirea exigențelor de strategie politică, tehnică, militară, a calității forței.
10. Spațiul unic european de securitate și cooperare va conferi un alt dinamism și o capacitate crescută de gestionare a crizelor, de restabilire a păcii, de combatere a pericolelor grave la adresa stabilității și securității continentului.
11. Dubla determinare a stabilității și securității regionale și continentale de către NATO și UE fortifică spațiul european periferic, asigură o difuziune accelerată a democrației, libertății, echității și securității sociale în fostele țări comuniste din Est, oferă Europei șansa unei cooperări și dezvoltări unite și neîngrădite în secolul XXI.
12. Prioritățile complementare pentru o acțiune comună mult mai eficientă în planul securității și dezvoltării Europei și lumii sunt: coerența și consistența acțiunilor comunitare, parteneriale și internaționale ale NATO și UE, adoptarea unor angajamente pe termen lung pentru conlucrarea în prevenirea și combaterea gravelor pericole și amenințări din mediul internațional.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- *Carta Albă a Securității și Apărării Naționale*, Guvernul României, București, 2004
- *Strategia de securitate a României*, București, 2002
- „*The Prague Summit and NATO’s Transformation*“, A Reader’s Guide, NATO Public Diplomacy Division, 2003
- *Declaration des chefs d’Etat et de gouvernement des pays de l’OTAN sur l’Initiative sur les capacites de defense*, 25 aprilie 1999, <http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99s069f.htm>
- *Declaration des Ministres de la defense des pays de l’OTAN sur les capacites de defense*, 6 iunie 2002, <http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-074f.htm>
- *Initiative sur les capacites de defense de l’OTAN*, aprilie 1999, <http://www.nato.int/docu/idb/2000/otan-dci.htm>
- „*Le monde en 2005 – Prevoir l’imprevisible*“ – discurs rostit de secretarul general NATO, lordul Robertson, la 14 octombrie 2002, www.nato.int/docu/speech/2002/s021014a.htm
- „*Conserver intact l’avantage militaire de l’OTAN au XXI-e siecle*“, Alocuțiunea generalului Joseph Ralston, comandant suprem al forțelor aliate din Europa, 3 octombrie 2002
- PAUL, Vasile, **Războiul mileniului III**, Editura D.B.H., 2000
- Dr. PAUL, Vasile și dr. COȘCODARU, Ion, **Centrele de putere ale lumii de la unipolaritate la multipolaritate**, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2003
- BIDU, Ioan, **Meridiane de securitate**, Editura Academiei Naționale de Informații, București, 2003
- ROS, Jay, **Situațiile de criză**, Rentrop & Stranton, București, 2001